

HET GEBOUW OP DE HOEK BRABANTSTRAAT - KAPUCIJNENSTRAAT IN DE OOSTENRIJKSE TIJD

door Raymond VANCRAEYNEST

Ary SLEEKES in "Oude Oostendse straten en gebouwen" (nr. 5 in de reeks door hem geschreven over Oostende), schrijft op blz. 56 over de Brabantstraat:

"4) Op de hoek van de Brabantstraat en de Kapucijnenstraat staat een oud gebouw (thans de studie van Mr. notaris F. VAN CAILLIE), dat eens de zetel was van de Oost-Indische Zeevaart Kompagnie in het jaar 1723".

Op blz. 77 schrijft hij onder de Kapucijnenstraat:

"B) Op de hoek van deze straat en de Brabantstraat (nr. 6) staat een groot herenhuis dat eens de zetel was van de Oost-Indische Kompagnie (1723). Het huis dagtekt van het einde der XVIIde eeuw. Anderen beweren van 1640?".

Mijn betreurde vriend historicus Daniël FARASYN heeft al afgerekend met die fabeltjes in zijn prachtige bijdrage in OSTENDIANA III over het Mijnplein te Oostende p. 45.

Aan de hand van de authentieke documenten, die ook door Daniël FARASYN werden geraadpleegd en bewaard worden op het Algemeen Rijksarchief te Brussel in het Fonds Geheime Raad - Oostenrijkse periode, wil ik hier wat nader ingaan op de bezetting van het terrein op de zuidelijke hoek van de Brabantstraat en de Kapucijnenstraat.

Het was inderdaad op 6 februari 1781 dat het huis Frederic ROMBERG & fils uit Brussel, dat een magazijn had te Oostende, schreef aan de Gouverneur-generaal om te melden dat zijn magazijn te Oostende niet meer volstond. De handel nam voortdurend uitbreiding en het huis ROMBERG wilde een nieuw magazijn bouwen op zijn kosten. De ROMBERGS stelden het terrein voor gelegen tegenover het klooster van de Kapucijnen, waarop geen enkel gebouw stond en dat eigendom was van Zijn Majesteit. Ze vroegen de prijs van dat terrein om er een magazijn en een woonhuis op te trekken.

Als gevolg daarvan stelde B. DEVOS, raadsheer van de Geheime Raad op 17 maart 1781 een memorie op voor de Geheime Raad. Hij was te rade gegaan hier ter plaatse bij kapitein Bernard DE LAMY. Deze stond onder het gezag van luitenant-kolonel ingenieur DE BROU. Samen zorgden zij er voor, in naam van het Oostenrijks bestuur, dat de urbanisatie van het stadsdeel ten noorden en ten zuiden van de nieuwe handelsdokken (nu de Mercatordokken), bij het slechten van de zuidelijke vestingen, in goede banen werd geleid. Zij bepaalden de ligging van de nieuwe straten, de breedte van de rijweg en van de voetpaden, het niveau van de straatbedding, de rooilijn voor de op te richten huizen, de voorschriften voor het uitzicht van de gevels, enz. DE LAMY had aan de raadsheer DEVOS gezegd dat het terrein door ROMBERG te koop gevraagd een kale plek was in het centrum van de stad. Een gedeelte daarvan werd bij de ontscheping van het Engels paardenvolk gebruikt om er stallingen op te richten, die afgesloten waren langs de ene kant met een muur en langs de andere kant met planken, dat alles nu in slechte staat.

Door de vrede van Aken, gesloten in 1748, waren die stallingen niet langer meer nodig en Zijne Majesteit droeg het terrein over aan de stad Oostende op 9 januari 1755 voor een tijdspanne van 99 jaar, mits een jaarlijkse betaling van 10 gulden en 10 stuivers. De stad stond aan dezelfde voorwaarden een deel van dat terrein af aan de weduwe BAUWENS (of BOWENS), palend aan de stallingen, met een lengte van 29 voet en een breedte van 18 voet, om te dienen als magazijn voor

haar handel. Zij wilde dat stuk kopen tegen de prijs vastgesteld door het landsbestuur. Er bleef dan nog genoeg plaats over voor ROMBERG. Dat terrein, met inbegrip van de stallingen en het aanpalend stuk, was een van de hoogstgelegen delen van de stad en mat 80 voet in de lengte en 67 voet in de breedte. Raadsheer DEVOS was van oordeel dat dit stuk aan de weduwe BAUWENS kon verkocht worden en de rest aan ROMBERG.

Om een idee te geven van de prijs voegde de raadsheer erbij dat een braakliggend terrein bij de Kapucijnen, zoals het er lag in 1713, een totale oppervlakte had van 49,5 (vierkante) roeden. Toenmaals werd het geschat op 36 gulden per roede, in totaal dus 1782 gulden courant. Daarvan moesten nu de stallingen en hokken afgetrokken worden zodat er nog een terrein van 17 vadem lengte op 12 vadem breedte overschoot (1 roede is 2 vadem).

Voorlopig bleef het hierbij totdat raadsheer Thomas DE GRYSERRE op 19 november 1781 een memorie opstelde voor de Geheime Raad, waarin hij het opnam voor Guillaume HERRIES, handelaar en poorter van de stad Oostende, die een belangrijke zaak runde. Hij wilde het braakliggend terrein kopen, met de houten plankenconstructie achteraan, gelegen tegenover het klooster van de Kapucijnen. Hij wilde daar een huis bouwen dienend als woning en met kantoren die voor zijn bedrijf nodig waren, ook nog andere gebouwen waaraan hij behoefte had. De houten loods, in zeer slechte staat, diende om de brandspuiten onder te brengen. HERRIES wilde op zijn kosten aan dat brandblusmateriaal een gepast onderkomen verschaffen en zou daarover met de stadsmagistraat overleg plegen. Hij hoopte erop dat het landsbestuur hem dat terrein tegen een redelijke prijs zou verkopen om zo de stad mooier te maken. Het terrein dat HERRIES wenste was 36 (vierkante) roeden groot.

Raadsheer DE GRYSERRE gaf nu zijn eigen relaas over de geschiedenis van dat terrein. Het was eigendom van zijn Majesteit. Eertijds was er een arsenaal dat afbrandde en vernield werd door de bommen tijdens het beleg van 1706. Sindsdien bleef het terrein een kale plek (hetgeen laat vermoeden dat het puin werd opgeruimd). In 1745 werd er een loods in houten planken opgetrokken om er de paarden te stallen van de huzaren die, na het treffen te Melle, hier hun toevlucht hadden gezocht. Dat gebeurde daags na de inname van Gent door de Fransen (11 juli 1745 volgens PASQUINI, *Histoire de la ville d'Ostende et du Port*, p. 241; idem volgens BOWENS, *Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zee-stad Oostende*, deel 2, p. 107).

De paarden bleven daar tot in augustus wanneer de Fransen begonnen met het beleg van Oostende dat op 24 augustus werd ingenomen. Op 9 januari 1755 gaf Zijne Majesteit gans het terrein in erfpacht aan de stad voor 99 jaar tegen een jaarlijkse betaling van 10 gulden en 10 stuivers. De stadsmagistraat gaf aan de eigenaar van het huis "Le Pélican" recht van uitgang achter aan zijn huis langs de zuidzijde van het terrein, ook voor 99 jaar. De houten loods werd gebruikt om er de brandspuiten en de ladders in onder te brengen. Dat was dus de stand van zaken in november 1781.

Wat voorzag DE GRYSERRE in de toekomst? De stadsmagistraat wilde de rijke familie HERRIES binnen zijn muren houden en haar het recht van erfpacht overlaten. HERRIES zou een stuk van 30 voet lang en 20 voet breed ter beschikking stellen van de stad, uitgevend met een koetspoort op de straat die van de Grote Markt naar het klooster van de Kapucijnen liep (huidige Brabantstraat). DE GRYSERRE stelde voor het terrein aan HERRIES te verkopen om er tijdens het jaar 1782 een groot huis te bouwen te voltooien tegen einde augustus 1783. Tevens zou hij aan de stad een onderkomen bezorgen voor de brandspuiten. Hij zou voor de aankoop aan het Kantoor der Ontvangsten van Zijne Majesteit 1.400 gulden courant betalen, hetzij 40 gulden per roede en ingenieur DE BROU had daarmee zijn akkoord betuigd.

Op 16 juni 1782 schreef HERRIES aan Hun Koninklijke Hoogheden dat hij het terrein had verworven op 28 november 1781. Daarop werd begonnen met het bouwen en de constructie was nu

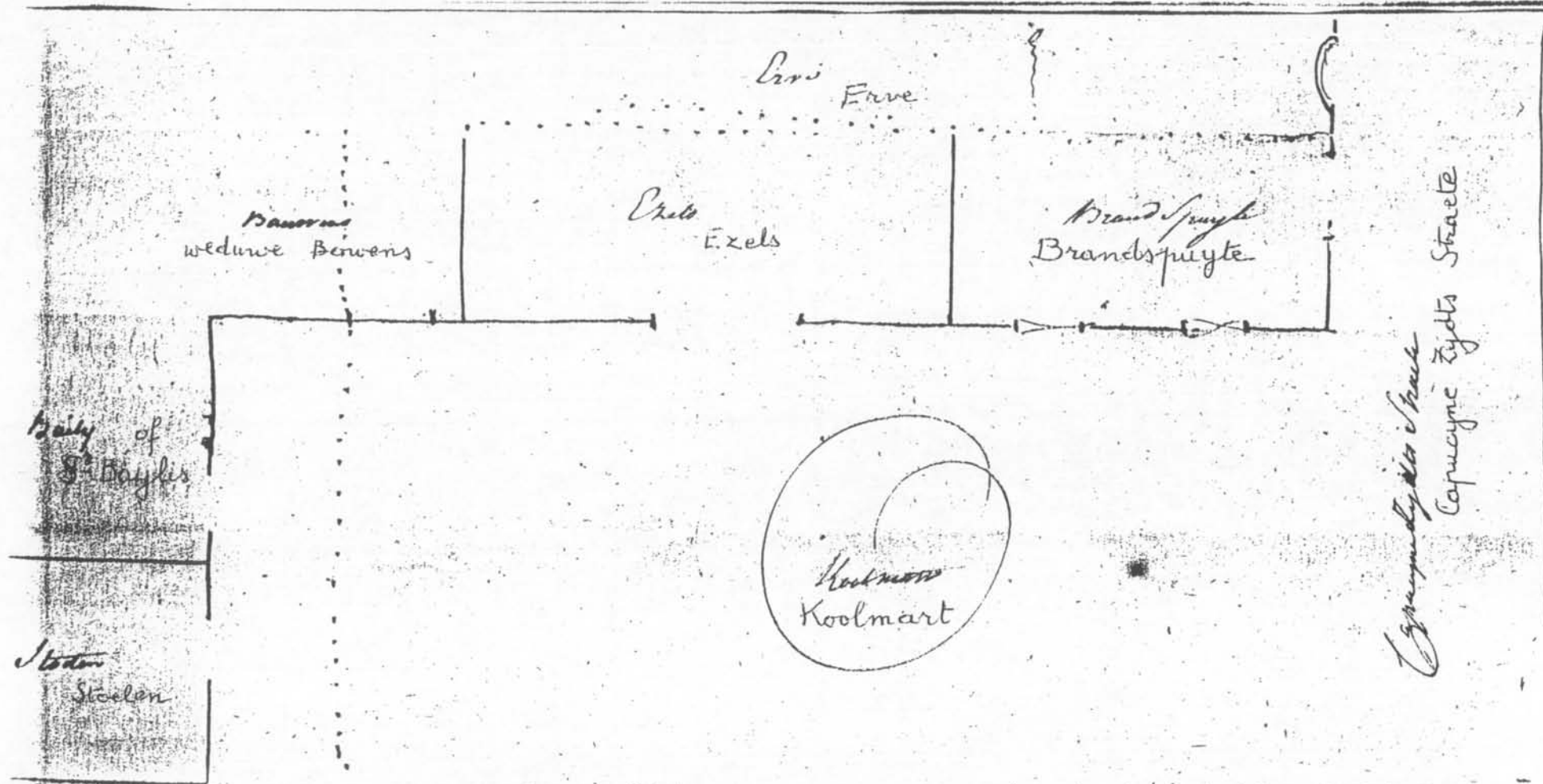
al goed gevorderd. Het bleek echter dat de ladders te lang waren voor het gebouw. Een nieuw akkoord kwam tot stand tussen hem en het stadsbestuur waardoor een terrein voor de brandspuiten werd bestemd waarop nu een houten barak stond in slechte staat. Die barak verbond de koer met de doorgang die behoorde tot het nieuw huis dat HERRIES liet bouwen. Op de plaats van die barak zou HERRIES op zijn kosten een gebouw laten optrekken dat geschikt was voor de brandspuiten. Ik moet toegeven dat deze regelingen niet erg doorzichtig zijn

Op 5 september 1782 deed HERRIES aan de stadsmagistraat het volgende voorstel: het op te trekken gebouw voor de brandspuiten zou ten dele gelegen zijn op het terrein van de houten barak naast zijn huis. Het zou eigendom zijn van de stad die ervan ook het onderhoud zou moeten verzekeren. Het zou alleen dienen om de brandspuiten in onder te brengen. De stad mocht het gebouw niet optrekken zonder toestemming van HERRIES of zijn opvolgers, eigenaars van het huis in de Kapucijnenstraat, teneinde hun het licht niet te ontnemen. Het terrein zou voor altijd aan de stad afgestaan worden van zodra het gebouw zou voltooid zijn. HERRIES of zijn opvolgers zouden mogen bouwen boven op de doorgang of koer die het gebouw scheidt van zijn huis.

De stadsmagistraat liet op 11 december 1782 aan raadsheer DE GRYSERRE weten dat het niet kon instemmen met de voorwaarden door HERRIES gesteld. Volgens het decreet van 28 november 1782 moest HERRIES, op zijn kosten, bij het gebouw dat hij liet optrekken, op de plaats waar eertijds de houten barakken stonden, achter aan het braakliggend terrein, een geschikte plaats voorzien voor de brandspuiten en de ladders. De ladders konden er niet binnen en HERRIES had dan met de magistraat de volgende overeenkomst gesloten:

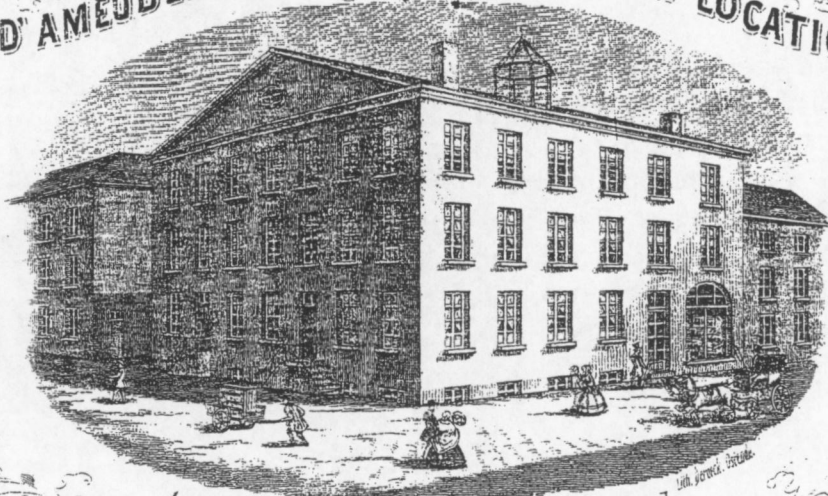
- 1) Hij zou binnen 2 maanden, onder de directie van de stadsopzichter Hendrik LIEFMANS, een gebouw optrekken, geschikt om de brandspuiten en de ladders behoorlijk in onder te brengen. Dat gebouw moest ook dienen om de stoelen te bergen die de boeren gebruikten die met hun groenten naar de markt kwamen. Dat gebouw zou grotendeels de stadsgrond innemen waarop de houten barak stond. Die barak verbond de open doorgang vanaf de deur van het magazijn van de weduwe BOWENS tot aan de straat langsheen het huis van HERRIES.
- 2) HERRIES zou bij dat gebouw een smalle gang moeten voorzien om de ladders te herbergen.
- 3) De grond voor de gang moest genomen worden uit de bovenvermelde doorgang.
- 4) HERRIES zou op de eerste verdieping een schouw moeten maken en zou ook een trap moeten voorzien om de stoelen naar boven te brengen.
- 5) De bouw van de smalle gang zal de achterdeur versperren van het Hôtel d'Angleterre, bewoond door de heer BAYLIS (of BAYLY), die op de doorgang uitgeeft. HERRIES zou er de mogelijke hinder moeten van dulden.
- 6) Na het overhandigen van de sleutel aan de stad, zou het magistraat het onderhoud moeten verzekeren.
- 7) Als HERRIES of zijn opvolgers zouden willen bouwen in of boven de doorgang, die het gebouw scheidt van zijn huis, dan zal de muur van het gebouw als gemene muur dienst doen.

Op 5 maart 1783 schreef burgemeester Thomas RAY (1778-1788) aan DE GRYSERRE dat de brandspuiten, die voorlopig nog in de tuin van de Kapucijnen stonden, daar slecht geplaatst waren. Het zomerseizoen was nu op handen en de tijd zou gunstig zijn om te werken aan het gebouw zoals door HERRIES was voorgesteld.

Schets van het terrein aangekocht door Guillaume Herries in 1781
en van de omgeving.

FABRIQUE
MAGASINS D'AMEUBLEMENTS. VENTE ET LOCATION DE MEUBLES.

Fauteuils-Lits,
Chaises Longues
Fauteuils confortables,
Pendules, Tapis
en tous genres.

Matelas, Lits à ressorts
de 35 à 150 Fr.
A LOUER
pour Bals et Soirées
Canapés, Chaises,
Tables à jouer.

4, Rue des Capucins, Coin Rue de Brabant,
P. VANDUYFHUYS,

Doit Monsieur Brulois

pour vente et livraison de ce qui suit.

Ostende, le 17 Mars 1868

Derceck, Ostende

Matras, les stores, Tabernacle à l'usage

Briefhoofd van de firma P. Vanduyfhuys met een prachtige tekening van het hoekhuis Kapucijnenstraat-Brabantstraat in 1868. Betaling door E.H. Petrus Brulois, onderpastoor van de grote kerk en toen wellicht rector van de Kapucijnenkerk, voor herstelling van het tabernakel in deze laatste kerk.

Verder is er in het archief van de Geheime Raad niets meer te vinden over het verloop van de bouwactiviteiten. Daniël FARASYN heeft in zijn bovenvermelde studie, vooral steunend op de kadastrale bescheiden, de verdere historiek van dat gebouw geschetst tot omstreeks 1850. Wel is het zo dat, toen het huis HERRIES wellicht in augustus 1783 klaar was, de grote handelsactiviteit in Oostende zienderogen aan het slinken was. In dezelfde brief aan DE GRYSERRE schreef Thomas RAY dat de huurprijzen van de huizen sterk gedaald waren sinds het ondertekenen van de voorafgaande artikelen van de vrede (gesloten te Versailles op 20 januari 1783 volgens BOWENS, o.c., deel 2, p. 216). Als het zo voortgaat, zo schreef hij verder - en dat was nu meteen een heel ander onderwerp - zullen we volgend jaar een deftig huis kunnen kopen voor een schoolmeester, die zich te Oostende zou kunnen komen vestigen. Totnogtoe had Oostende het moeten stellen zonder schoolmeester en zonder leerlingen.

P.S. Tot voor enkele jaren stond dat huis bekend als het huis met kantoren van notaris F. VAN CAILLIE, zoals reeds bij de aanvang van deze bijdrage werd aangestipt. Wie daar voor hem woonde weet ik niet. Wel heb ik gevonden dat het huis in de jaren 1860-1870 diende als een groot magazijn voor verkoop en verhuring van allerlei meubilair: zetels, bedden, matrassen, tapijten, enz. Zoals uit bijgaande afdruk van een factuur uit 1868, met een prachtige tekening van het gebouw, blijkt was de zaakvoerder toen een zekere P. VANDUYFHUYS. Het gaat om de betaling van een uitgevoerd werk voor de Kapucijnenkerk door Petrus BRULOIS die toen als onderpastoor van de Grote Kerk, waarschijnlijk dienst deed als rector van de Kapucijnenkerk (Archief van de SS. Petrus en Pauluskerk. Fonds Kapucijnenkerk. Rekeningen met bewijsstukken 1868).

Onze prijs = uw profijt

Uw kleurenfoto's manueel
afgewerkt volgens de
modernste technologie
met multi-scanner

**COCK
CAMERA
SERVICE**

Hoek Jozef II straat en
Christinastraat - Oostende

Waar kwaliteit nog
vakmanschap is